

रथीखरानीकथा॥

जानककथा

2894

INDIA ARCHIVES

ॐ नमः श्रीसुस्थान्ये ॥ ॥ मुद्रास्तिकसंकाशं चित्तं ध्यानमूषिणीं यत्नमभिप्रसाद्य
 कृत्यावतीयतममध्वनी ॥ ॥ यावन्नुवाच ॥ दवदवमहादव सर्वस्वस्य लक्षणं ॥ बृहमि
 यतममन उत गेला कुरुते ॥ को धर्मसर्वकर्माणि रुवतः यतममनः सुतासुता
 सुथानागम रुता राया सुथामता ॥ आगायविविधास्तानि सुथान्यविविधानाः ॥
 अवेधयकर्तृपूर्य स्वस्त्वानी स्तिहिउकं ॥ नजानीतिवतंदव नमुद्रकथयः ॥
 लो ॥ ॥ श्रीमहादवउवाच ॥ साधुसाधुमहादवि यत्नयाहं प्रवादितः ॥ समासेनय
 वक्ष्यामि वक्ष्यं वतमुरुमं ॥ यन्नकस्येचिदाख्यानं तच्छृणुधमहं ध्वनि ॥ कथयामि

नमंदह स्वस्त्वानीगनन्दिनि ॥ माघमुक्त्वचउदन्थां नात्रीरिर्वगमाचनता ॥ स्वस्त्वानीयतममन
 न्या उतगुरुः प्रकीर्तितः ॥ तदिनयागमुक्ताय स्वात्वा मुक्तां वतारुवता ॥ उकेरुकोननकोन रु
 मिमायीजितदिया ॥ वाक्त्रसुरुवाकाय स्तानीविधिवदाचनता ॥ पूरुमाग्यीतदायाग उता
 रीरुनमाचनता ॥ ~~नमो नमो नमो~~ नात्रीरिर्मल्लुल्लुक्त्वा धृषधृषरुलान्वितं ॥ दीर्यगामूल
 नेवर्थं ततार्धनेमुपदाययता ॥ त्वीसांचपूजयतुः यतिमामल्लुल्लुपिवा ॥ अक्षरुत्रगर्गधृष्यं रु
 लधृयान्नचन्दनः ॥ यदक्षिणतः कृत्वा उतात्वा उदयाचिगः ॥ वाक्त्रान्नरुगयित्वा उदक्षि
 णमुपदाययता ॥ तत्कथं गृह्याहका धृषयं रुगदीध्वनी ॥ ततागमधूमचूरं पुन विकारं

नर्कनागिली॥ गर्हकत्वाउपकाया नर्पिषाहृत्तुर्गर्गी॥ पृथकीयत्रमन्मथे वृध्वाहृक्का निव
 दयता॥ निवदयित्वादवर्गी तताधर्मउठावयता॥ कर्मममनसावाचा स्वस्मानीविनयकृतः
 यथाविधिविधानेन शुद्धापूर्वकतापिये॥ चन्दनाकगमिवाया ध्मत्वाधयमनःपरी॥ सु
 लुबलुदीफाश शिन्नाकमलासना॥ सिंहासनसमासीना सर्वालीकात्रहृषिना॥ नीलाय
 लहयावाम दक्षिणवत्रदागुण रक्त्रयर्मधनाचार्ध वामदक्षिणयाः क्रमाणा चतुर्गुण
 उमांगण पूजय दृषक रनी॥ उर्वध्मत्वा महादवी स्वस्मानीजगदीश्वरी॥ अर्धदेशागताजा
 र्थी गतः स्मृत्तुकात्रयता॥ तताविस्तर्जनकार्य मनुलीकलवारुयता॥ तताष्टपूषकगृध्र

पीतसूत्रं वारुयता॥ मुक्तावस्त्रं वध्व पूजयत्यगिबुद्धया॥ पश्येदद्यात्सपूजाय मित्रा
 यवावकायवा॥ उनेत्रलोहयस्यामु नद्यावाहयनेक्ष्वी॥ स्वयंमर्गउठाकेव्य कूर्याडाणी
 उजागरी॥ गतः पागवर्तकूर्यात् पतिपश्याविस्तर्जयता॥ गदुगस्यरुलंद वि संख्याउनेव
 नकुर्त॥ चतुर्दं समालय पायेस्यमपत्रमंगिर्गी॥ वर्षेवर्षेवर्तकूर्या स्वस्मानीवगभूकुर्म
 र्गमनगं वसह्मं च यत्रिस्कोत्रविहृषिनी॥ कन्यादानान्नदानं च वाजिवात्रेकाटिशिवा
 मुत्रत्वमहीदानी गिलकाचनभवचा॥ राजसूयास्वमधार्थी यरुलीसमदाहृती॥ तत्त्वं
 लंसमवाप्राति वगनाननसूदनि॥ वगनाचनित्रात्रल श्रीर्गवविनेषतः॥ उगत्तु

लनसंदहः क्षतत्वकमनापिय ॥ अगुरुकथितंदवि उतस्वस्मानसंस्कृतां ॥ इत्यतस्त्वथितं स
र्वं किमन्यकुशुमिकसि ॥ ॥ ग्रीदश्रुवाच ॥ तत्कथं ॥ अगुमिकामि कनयैकपकानिता ॥
कनसंस्कापिता धर्मः त्वरावस्र विदां वरा ॥ संपन्नं न जगन्नाथः त्वत्पसाय नर्गं कना ॥
कथयस्व महादवः यदि मां ग्यास्मि मपरा ॥ ॥ ग्रीरुगवान्वाच ॥ संपन्नं गुर्धं पत्नीं ॥ अथा
लोकं यहितावहं ॥ तथपियतवस्तहा उवद्व्यामि गृधं घतत ॥ आसीदुक्कपूरीना
मनिवरुहामहातयाः ॥ तस्य पांगनकनम्यः वहर्गं गला न्विता ॥ वद्वर्मसाहिता वि
३
३० वरुगः स्मार्थपात्रगः ॥ तस्य पत्नी मतीनामः निर्ययस्याः पतिवता ॥ पूर्वजन्मविषा

पूर्वजन्मविषाकनः नलत्तं तन्मनिर्दिशः ॥ एकदासूरवमासीनो दीपतीवत्रमासन ॥ विषलु
स्यायुपातनः वाक्त्रलीष्टतिष्ठुं ॥ ॥ वाक्त्रलीष्टतिष्ठुं ॥ हाजन्मयापिनीकायाः न जानमम किं
कृतं ॥ पूरयूरीनमं किं विः दृथजन्मनिर्गर्थकौ ॥ राय्यावचनमाकल्यः पथासूकनवाधिता
वाक्त्रलीष्टतिष्ठुं ॥ गृहीतमावयाः कनः आवास्यानिनुकस्यचित्ता ॥ न्यासमवद्वर्गकस्यः ननुर्वपूर्वज
न्मनिः धनयामिनकस्यापिः मृदां कानेह लूधाहा ॥ नवैतमं हिकनापिः पूर्वजन्मनिर्वैकनं ॥ द
र्शनं नैवकस्यापिः नैवदहं त्वया पूनः ॥ उर्वं ह्वात्वा समंगकः त्यज्जिन्नामनर्थकौ ॥ अतस्मिन्नक
नकालः पतिजायासूरवासना ॥ नतः पूरयुपरावनः ॥ एतेन कासमूपागता ॥ सा एतेन कथा नयनमु
॥ अमयं तु समस्तजन्तु ॥ तच्छीवीकृहनदृष्ट्वाः खालं वहनिसावकी ॥ निकर्षयन्ततादृष्ट्वाः कन्यातूप

वनीमूदा॥ सर्वलक्षणसंपूर्ण सानिधानिजमहिर्ग॥ धनधान्यादिसंपूर्ण लक्ष्मीवत्प्राप्यत
द्विजः॥ तस्यद्विजस्यहीनतः दवाः न कश्चिदपिनाः॥ कौलार्गुसमागत्य दर्विद्विज्ञायतत्त्वतः
अरुयं तु मया दत्तं गच्छ न कथयथासुखी॥ न कश्चिदप्युत्तमायात सुत्कार्यं चित्तं यदुदा॥ नत्कालं
उमहादवि उमा मिमंश्च मधुल॥ कायालं वरिद्वार्थं तद्विजुदात्रमागितः॥ दमर्गुवा
दयित्वा तु यथावद्विषमहिर्ग॥ नत्मिन्नत्रकालं साकन्यागवर्गमेतवाता॥ तस्यवाद्येन
विन्दति कसुमेकीतितास्त्रिता॥ दृष्टीस्त्रितासुसास्त्रिता साकन्यागवर्गमाहिता॥ नृत्तमाणा
समंगद्यं कन्यामाताऊमदवा॥ दीयतां तत्कन्याः पूणी नागिमन्त्रस्यविद्यतः॥ मातुर्वचनेमाक
न्मृ॥ हिक्काधित्वायतागता॥ नृत्तमासित्वायदत्तं हिक्कावाक्त्रागिकिं वत्था॥ अतः कां पिसमाकां ४

॥ पंतस्येदधो गदा ॥ श्रीगोविंदयशोमहोदयः पतिस्तुवहविष्णुति ॥ ॐ नमोऽस्तुतेः प्रत्वा प्रमोदानीव विह्वला ॥
 मात्रावाभसयामास उष्णीहृगुसागदा ॥ अथकलागनिखन गलगस्कन्दवक्ररिः ॥ माधवसागदाल
 श्री यद्वगंधर्वकिंनरीः ॥ दिग्पालाद्यैः परिचिता दैवकन्यासुमाकुला ॥ उताग्रं रंगतः कला स्वस्वानीवन
 भावनेत ॥ स्वर्लाकसमवर्तुत उतचूणमनिंभुरी ॥ दन्दिवाधनाद्यावा धर्मकामार्थभाद्रदं ॥ मर्त्यला
 कनजानेति तद्वर्तजगदंविता ॥ उतापदगनाथयि अगवा मुनिगच्छतु ॥ ॥ मुनिप्रवाच ॥ गच्छाम्यहं तवा दग्धत नि
 न्द्रितं मर्त्यमनुलं ॥ कथयामि विधिं सर्वा स्वस्वानीवनमुरुमां ॥ ॐ नमोऽस्तुतेः प्रत्वा प्रमोदानीव विह्वला ॥
 मनुलमर्ध्यव दन्दिः कारुवादिता ॥ विनयामास गच्छतु ॥ यत्रापकात्रतत्यनः ॥ उतास्मिनकनदवि रगमयाह्वसूयति ॥
 गममाहृदिनिर्विख्याता कृतानामावधानां ॥ जामाहृ विह्वलकाल निवनममहातपाः ॥ रिद्वकल्यवनापन देवेनयति
 गागतः ॥ उताप्रत्वा गोविंदयशोमहोदयः कन्याया विदुमागतः ॥ उतालं वितदीर्घांगः कंयिर्मागोति दुर्बलः ॥ कृत्तकूचलवधिनः पश्चि

मं वयसि स्थितिः ॥ अन्यविषमलालनः ॥ तस्य गमपरुथनः ॥ पूर्वगमपमनः सुखः ॥ तस्मै सादृहिताददत्ता ॥ अगवर्ग
 मृपालं कन्यादानसमाप्तिः ॥ तत्सुनिवर्तनः ॥ चालितादृहितायतिः ॥ ततः कालवसात्साविः शिवरुदिवं
 यथो ॥ तन्मातापतिनामार्धः ॥ सतीत्वं समुपायेवान् ॥ अथ गममयरुदित्याः ॥ दुःखार्क्यापतिना सह ॥ क्लृप्तं क्वचि
 त्वाग्निदीः ॥ तं कुं स्वादनं विन्दति ॥ तस्यां तु गर्भमापन्नः ॥ गमकहर्षविवर्द्धनः ॥ तत्सुवृद्धविषयः ॥ यथा गमका
 यथाविधि ॥ गर्भधनं ततः कृत्वा ॥ ततः पूर्णवनादिकं ॥ गीमका नयनं तत् ॥ वृद्धं न पत्रिष्ठया ॥ पत्नीयवा
 धयित्वा ॥ रिक्तार्थं वृद्धवाक्त्रनः ॥ मासभकावधिं कृत्वा ॥ गतादगमकनेतुसः ॥ सतीतकनमाकांतः ॥ सममा
 न्यकद्विजः ॥ गममावाक्त्रनीतमस्त्री ॥ निर्जनं निर्जमान्दिनं ॥ गमवासी जननवः ॥ वाक्त्रनीपत्रियालिना ॥
 मासपूर्वतु न स्यात् ॥ गममातासूखं सुखं ॥ जातकर्मचकायाथः ॥ षष्ठीजागत्रादिकं ॥ चकात्रनामकननं नव
 नाकं ॥ तिद्विजः ॥ मासासर्वं पूर्य ॥ कात्रयित्वा द्विजनवा ॥ दूजवगविवाहादिः ॥ सर्वकर्मानितस्यवा ॥ दनि

द्वितीयातिदुःखी ॥ माया संघाषिता सदा ॥ यो वनं हृदयसि नवनाकादिज्ञातु मः ॥ मायासहसदम्यलो दुःखं नवसतग
 ह ॥ मातनं पनिययुक्तं नवनाकातिदुःखितः ॥ कर्ममातसुक्तगतः ॥ सुखं कथयमासु ॥ इति यत्तु वचं सुत्वा न नादाति
 वदुःखिनी ॥ कुम्भदवरसापूर्वं ॥ हर्षं च त्रितमं वसा ॥ त्वयि गर्भं मित्रं पूर्य ॥ रिक्तार्थावधिगुं गतः ॥ कृत्वा मित्रं न जाना
 मि ॥ मावाजीविनीपि वा ॥ कुनयावचनं सुत्वा ॥ नवनाकातिधर्मिकः ॥ अम्बामात्मसया मासः ॥ हगुरिः ॥ सासुवाधिते
 ॥ ततादतं गमिष्यामि ॥ तवात्तं क्वा विधाय च ॥ पूर्य स्य यत्र माधर्मः ॥ यिदुज्ञानसमानहि ॥ यिदुज्ञानं न कुर्वे ॥ ति न क
 मसुखमिदं ॥ तया किन न कं धानं ॥ यावदिदं च तु दत्तं ॥ उर्वं उवाधकननी ॥ मन्त्रज्ञां प्राप्य सुद्विजः ॥ पुवाधयवर्तितायीः
 पा ॥ थयं पत्रिष्ठय ॥ सयायां विधिना कृत्वा ॥ ततादत्तं गतं गतः ॥ गममाहु मगनं गत्वा ॥ पितृदत्तं न मीयि वा ॥ ततो गमासु
 त्वा कृत्वा निश्चितं पितृदत्तं ॥ नवाकातीवदुःखं न ॥ हातागजनकं तिस्रः ॥ गं गती नं गता गत्वा ॥ अधकृत्वा विधाय नगः ॥ उतस्मि
 नं गतं कालं ॥ गमाहृतिनीवाक्त्रनी ॥ हृवाद् ॥ खनं क्रिस्तं ॥ ति ॥ गतामानिदं मंदिनं ॥ अथ सात्वतुत्रीचकं ॥ गमसंख्यकुलकया
 वसुहीतिमसिना ॥ नदीसेकटवासिनी ॥ उन्नतु वादयाक्त्रनी ॥ तुलकं द्युतं न स्मिता ॥ को उवा नं सदातुर्कं ॥ सुगुक्तं न का
 र्म तः ॥ कर्मसातिदुःखं न ॥ तथा कालं निवर्तय ॥ अथ कालांतं गतं ॥ आसं वा द्विजनं न न ॥ तत्तु गत्वा महानं
 जा ॥ धर्मात्म म पदं तः ॥ गमपालं पनिययुक्तं ॥ काद निदुःखं कं शेषं न ॥ गमपालं सुगदावाच ॥ गममयांत

नवासिनी॥ दुर्भतीनां वनमादृष्टीः ॥ गममाहत्यापनं नहि ॥ गमपालवचनं श्रुत्वा गतस्तु सुनीलव्रतः ॥ वाञ्छनीमा
 कृत्यामास हानस्तित्वा पुनः पुनः ॥ धर्मापदलं श्रुत्वा ॥ स्वस्मान्मातु मूलमां ॥ यथाविधानवक्ता च तथासंधार्यवा
 ञ्छनी ॥ वृगायदलं संप्राप्य निर्धनस्य धनं ॥ अत्यानन्दनमनसा प्रलम्बमसंस्तुमां ॥ पादवीठं गतादत्वा सन्निव
 न्धं गृहं तन ॥ आतिथ्यं तस्य साकर्तुं मनसा यत्रिचिन्तय ॥ गृहं घृणास्मिन् किंचि ॥ किंच नामीति दृष्ट्वा ॥ क
 र्तितांस्तु मादाय ताम्बूलं कुमागत ॥ ताम्बूलं पूजयित्वा गृहमागत ॥ तावदवगृहं तस्या निधियत्वा
 गतामृति ॥ वाञ्छनी गृहमायात मृतिस्तु न विद्युत ॥ तता विद्या सहिता गृहं समार्जितावसा ॥ एदवीठं समस्त
 यः दृष्ट्वा सानिधि मूलमां ॥ अश्रुपूर्णा मुखीत्वा ॥ उगमदमधूनादृष्ट्वा ॥ वृगायदलं समागुक्तु नायं दातुं समागतः ॥
 धर्मव्याजे निर्धिन विः प्रच्छंदातुं समागतः ॥ दृष्ट्वा नन्दनमनसा ॥ उगमहनिधि मूलमां ॥ यथा हि हितविप्रल तद्वत्
 सावका नरु ॥ माघस्य दूर्ति मायां तु विधिताय त्रिपूजिता ॥ पूजायाति यिसंप्राप्य पूजागमनकादृष्ट्या ॥ तदु तस्य प्र
 लब्धं नः पूजस्तस्या समागतः ॥ हानस्तित्वा मातर्मातः ॥ श्रुत्वा सुललितं वच ॥ पूजायमिति विद्वाय गृहीत्वा क